

Amor Fati

ANTROPOLOGICZNE CZASOPISMO FILOZOFICZNE

grudzień 4(4)/2015

ISSN: 2449-7819

Varia

Wydawnictwo Leimak

KATARZYNA SZOLC
Uniwersytet Śląski w Katowicach

INNY W OBRAZACH
– MUZEUM JAKO PRZESTRZEŃ
KSZTAŁTOWANIA POSTAW WOBEC INNYCH¹

*The Other in image – museum as a space
of forming attitudes towards Others*

Słowa kluczowe: edukacja międzykulturowa,
edukacja muzealna, kształtowanie postaw,
Inny, sztuka.

WSTĘP

Niniejszy artykuł jest jedynie wprowadzeniem w fascynujący świat sztuki widzianej oczami pedagoga, bo jak mawiał Bogdan Suchodolski: „*Nie tylko wychowanie ma służyć sztuce, ale to właśnie sztuka ma służyć wychowaniu*”². W swoim artykule pragnę przybliżyć możliwość wykorzystania sztuki w edukacji międzykulturowej.

Głównym tematem moich rozważań będzie Inny. Zastanawiać się będę, jak przybliżyć Innego, aby nie był już osobą, której należy się obawiać. Czerpiąc z wiedzy na temat edukacji międzykulturowej, która wyjaśnia problematykę Innego, chcę pokazać, jak można wykreować pozytywne postawy wobec niego,

¹ Artykuł powstał na bazie wystąpienia konferencyjnego pt. „Temat «Innego» w edukacji muzealnej” wygłoszonego na II Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Pytania o Inność — Inny w moich oczach, ja w oczach Innego” z 15 grudnia 2015 r. na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² I. Wojnar: *Teoria wychowania estetycznego – zarys problematyki*. Warszawa 1976, s. 297.

korzystając z edukacji muzealnej. Niecodziennie spotyka się połączenie edukacji międzykulturowej z edukacją muzealną. Tym bardziej mam nadzieję, że mój tekst zainspiruje pedagogów, edukatorów muzealnych oraz wychowawców i nauczycieli do wykorzystania dzieł sztuki w pracy z uczniami, nie tylko jako środka przekazującego wartości estetyczne, ale również jako narzędzia kreującego pozytywne postawy.

KIM JEST INNY?

Spółeczeństwo nie jest grupą jednorodną. W jego skład wchodzi nie tylko przedstawiciele różnych wyznań, narodowości, czy kultur, ale również osoby niepełnosprawne, zróżnicowane wiekowo lub pod względem wyznawanych wartości, tradycji, czy poglądów. Słowem Inny będziemy określać osobę budzącą ciekawość i zainteresowanie. Choć jest Inna, to chcemy nawiązać z nią relację i poznać ją bliżej. Stoi w opozycji do Obcego, który wydaje się osobą zagrażającą ładowi społecznemu. Wobec Obcego odczuwa się lęk, niepokój, strach. Nie ma się zaufania do takiej osoby³. Przypisując kogoś do grupy Obcego czy Innego nie przypisujemy go do niej raz na zawsze. Osoba Obca może stać się osobą Inną i odwrotnie. Wszystko zależne jest od stopnia poznania danej osoby. W tym kontekście niezwykle ważna jest edukacja międzykulturowa, której celem jest zrozumienie potrzeb Innego oraz zmiana postaw wobec Obcego. Dzięki temu będzie on postrzegany jako Inny, a więc nie jako osoba niebezpieczna, ale interesująca, która może wnieść wkład w rozwój danej społeczności.

Kategorię Innego i Obcego można postrzegać różnie. W zależności od tego, co w naszej grupie społecznej jest akceptowalne – wtedy mówimy o Innym, który choć różni się od nas nie wydaje się zagrożeniem i nie musimy się go obawiać – a co nie jest i jest dla nas Obce. Edukacja międzykulturowa, jak wspo-

³ Por. P. P. Grzybowski: *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy*. Kraków 2011, s. 12-13.

mniałam wcześniej ma za zadanie zmienić postawy wobec Obcego w taki sposób, aby jego odmiennosc nie budziła strachu, a zainteresowanie. Edukacja międzykulturowa chce nauczyć żyć z Innymi, którzy są obok nas. Rodzajów Inności/Odmiennosci może być bardzo dużo. W swojej pracy skupię się na takich kategoriach jak: wyznanie, narodowość, niepełnosprawność oraz starość i choroba.

EDUKACJA MUZEALNA

Początki edukacji muzealnej to lata po II wojnie światowej. Jednakże definicja muzeum, która uwzględnia edukację jako misję pojawiła się dopiero w XXI wieku⁴. Międzynarodowa Rada Muzeów w 2007 roku, podczas konferencji w Wiedniu ustaliła, że „Muzeum to organizacja nie dochodowa, stała, służąca społeczeństwu i jego rozwojowi, otwarta dla zwiedzających, która nabywa, konserwuje, bada, omawia i eksponuje materialne i niematerialne dziedzictwo ludzkości i jego środowiska w celach edukacyjnych, badawczych i rozrywkowych”⁵. Muzeum jest więc miejscem, w którym, oprócz prezentowania zbiorów i dbania o nie, przeprowadza się badania, a także jest przestrzenią edukacyjną.

W związku ze zmianą podejścia do instytucji muzeum, która nie była już tylko miejscem prezentowania zbiorów, a stała się jednostką edukacyjną, narodziła się nowa subdyscyplina pedagogiki – edukacja muzealna nazywana również pedagogiką muzealną⁶. Subdyscyplina ta ma ścisły związek z wychowaniem przez sztukę. Koncepcja Bogdana Suchodolskiego różni się od koncepcji wychowania estetycznego tym, że w tym wypadku sztuka ma

⁴ Por. G. E. Hein: *Edukacja muzealna*. Przeł. P. Szaradowski [w:] *Edukacja muzealna. Antologia tłumaczeń*. Red. M. Szelağ, J. Skutnik. Poznań 2010, s. 61-63.

⁵ ICON: *Museum Definition* [online]. [dostęp: 24.11.2015]. World Wide Web: <http://icom.museum/the-vision/museum-definition>

⁶ Por. L. Turos: *Pedagogika muzealna*. [w:] *Pedagogika ogólna i subdyscypliny*. Red. L. Turos. Warszawa 1999, s. 287.

oddziaływać na całą osobowość człowieka, a nie tylko na jej wycinek związany z poczuciem estetyki⁷. Chcąc wychowywać przez sztukę należy udostępniać, ale również uprzystępniać dzieła sztuki. Muzea od zawsze były przestrzenią, w której sztuka była udostępniana, a więc miejscem, gdzie widzowie mogli zapoznać się z obrazami wielkich mistrzów. Aby jednak wgłębić się w ich treść, dostrzec walory artystyczne, a przede wszystkim doznać przeżycia estetyczne, niezbędne jest uprzystępnienie sztuki⁸. Edukacja muzealna ma właśnie temu służyć. W zależności od typu muzeum Lucjan Turowski przypisuje tej subdyscyplinie pedagogiki różne cele. W moim artykule skupię się na muzeach sztuki, dlatego wymienię jedynie te cele edukacji muzealnej, które odnoszą się do tego rodzaju muzeów. Będą to: „*zaspokajanie potrzeb poznawczych, moralnych, estetycznych, zdolności twórczych, kształtowanie szacunku dla dziedzictwa kulturowego oraz zdolności do identyfikacji z wartościami kultury narodowej, europejskiej i światowej, humanizowanie świadomości, uczenie racjonalnej i odpowiedzialnej – indywidualnej percepcji zbiorów muzealnych, uczenie integracji wiedzy szkolnej z doświadczeniem muzealnym, uczenie umiejętności autentycznego przeżywania kontaktu z muzealiami i wzbogacania swojej kultury uczuciowej, uczenie postrzegania zabytków kultury przez pryzmat historii i współczesnych tendencji rozwojowych, a także szukania w kulturze różnych narodów i regionów wartości uniwersalnych (edukacja międzykulturowa) i specyficznych dla danej grupy*”⁹.

Niezwykle ważne w pracy edukatora muzealnego są znajomość i respektowanie zasad edukacji muzealnej. W kontekście połączenia ich z edukacją międzykulturową najważniejsze będzie pamiętanie o zasadzie przygotowania młodzieży do wizyty w mu-

⁷ Por. I. Wojnar: *Teoria wychowania estetycznego*. Warszawa 1996, s. 294-295.

⁸ Por. S. Szuman: *O sztuce i wychowaniu estetycznym*. Warszawa 1969, s. 108-109.

⁹ Por. L. Turowski: *Pedagogika muzealna...*, s. 288-289.

zeum, łączenie wiedzy szkolnej ze zbiorami oraz zasada rzetelnej interpretacji dzieł pod kątem poznawczych i artystycznych wartości¹⁰. Uczniowie muszą wiedzieć, po co przychodzą do muzeum. Bardzo często nauczyciele organizują w szkole lekcje wstępną, która przygotowuje uczniów do wizyty w muzeum.

MUZEUM PRZESTRZENIĄ KSZTAŁTOWANIA POSTAW WOBEC INNYCH

Jak wcześniej wspomniałam, jednym z celów edukacji muzealnej jest odnajdywanie wartości uniwersalnych w różnych kulturach oraz w grupach, co jest elementem edukacji międzykulturowej. Jest więc to cel, który umożliwi zrozumienie Innego. Edukacja muzealna może być wykorzystana w edukacji międzykulturowej. W ten sposób zróżnicowanie kulturowe może przybrać formę integracji obywatelskiej polegającej na poszanowaniu różnic kulturowych przy jednoczesnym postulacie równości obywatelskiej¹¹. W tym miejscu chciałabym przedstawić kilka propozycji umożliwiających przeprowadzenie lekcji muzealnych, których głównym celem będzie przybliżenie Innego dzieciom i młodzieży, a tym samym ukształtowanie pozytywnych postaw wobec zróżnicowania kulturowego. Nie ograniczyłam się do jednego muzeum i do jednego rodzaju Inności. Chcę przedstawić różne możliwości, jakie oferują nauczycielom i edukatorom muzealnym zbiory najważniejszych muzeów w Polsce.

W Muzeum Narodowym we Wrocławiu można oglądać „Autoportret z japońską parasolką” Olgi Boznańskiej. Ten obraz może zostać omówiony w trzech różnych kontekstach, a każdy z nich przybliży słuchaczy do lepszego zrozumienia Innego. Pierwszy z nich dotyczy poznania kultury Japonii. W okresie przełomu XIX i XX wieku artyści byli zafascynowani tym orientalnym

¹⁰ Por. Ibidem, s. 298.

¹¹ Por. P. P. Grzybowski: *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy...*, s. 24-25.

krajem. Zainteresowanie to można zawdzięczyć Feliksowi Jasięńskiemu, nazywanemu Manggha. Ten mecenas sztuki posiadał bogatą kolekcję sztuki japońskiej, która aktualnie znajduje się w Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej „Manggha”, w Krakowie. Obraz Boznańskiej powstał z fascynacji malarki sztuką Japonii. Takie przedstawienie obrazu, wraz z krótkim omówieniem charakterystyki tego azjatyckiego kraju, pomoże młodym ludziom nie tylko zrozumieć Japonię, ale także umożliwi zainteresowanie tym krajem, a przede wszystkim wykreuje pozytywny obraz Japończyka. Obraz Boznańskiej można potraktować również szerzej. Nie tylko jako początek drogi do poznania Innego, czyli Japończyka, ale także jako próbę zainteresowania uczniów kulturą orientu w ogóle. Można także skupić się na Wietnamczykach, którzy znajdują się na piętnastym miejscu mniejszości zadeklarowanych jako narodowość w spisie powszechnym, w 2011 roku¹². Trzecim aspektem jaki można dostrzec w obrazie Boznańskiej to ona sama. Kobieta, malarka, która na początku XX wieku odniosła niebywały sukces. Nie chciałabym skupiać się tutaj na tematyce równości płci, ale niewątpliwie postać Olgi Boznańskiej może zostać wykorzystana w kontekście edukacji równościowej.

W Muzeum Narodowym we Wrocławiu pojawia się także Inny obraz – chorego na depresję. Jest to „Autoportret” Witkacego. Wykonany w technice pastelu charakteryzuje się nienaturalnymi kolorami, a nerwowa kreska podkreśla „szaleńczy” charakter malarza. Na „Autoportrecie” znajduje się wzór chemiczny rzekomo narkotyku, pod którego wpływem powstało to dzieło. Obraz ma być pewnym przesłaniem do widza. Autor chciał wykreować siebie, chciał nałożyć maskę na swoje prawdziwe Ja i w taki spo-

¹² Ludność wg rodzaju i złożoności identyfikacji narodowo-etnicznych w 2011 r. [w:] *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 – mniejszości narodowe i etniczne oraz język regionalny*. [online]. [dostęp: 25.11.2015]. World Wide Web: <http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/mniejszosci/wyniki-narodowego-spis/7096,Ludnosc-wg-rodzaju-i-zlozonosci-identyfikacji-narodowo-etnicznych-w-2011-r.html>

sób przedstawiać się publiczności. Oglądając ten obraz, widz patrzy na szaleńca przerażonego dzisiejszym światem. Autoportret sugeruje zły stan psychiczny malarza, a także jest zapowiedzią jego samobójczej śmierci. Kontakt z tym obrazem w kontekście edukacyjnym może być wprowadzeniem do rozmów o depresji, a także do tego, jak zachować się, obcując z osobą Inną – chorą na depresję.

Również z Innym – chorym związane są prace Aliny Szapocznikow. Prace artystki miały charakter autoterapeutyczny, gdyż A. Szapocznikow własną biografię uczyniła tematem prac. W Muzeum Narodowym we Wrocławiu możemy oglądać „Wielki nowotwór I” oraz „Wielki nowotwór II”, które zostały wykonane z fotografii umieszczonych na poliestrze. Rzeźby te są odlewami ciała autorki. Mają wymiar łączący Tanatosa z Erosem – śmierć łączy się z erotycznym postrzeganiem kobiecego ciała. Cykl „Nowotwory” może być wykorzystany do omówienia z uczniami, kim jest Inny – chory, często nieuleczalnie. Pozwoli młodzieży zacząć mówić o tak trudnych sprawach, jak choroba czy śmierć, przez co oswoi ich z pewnym etapem życia, z których każdy z nas musi się kiedyś spotkać. Pomoże także w zrozumieniu cierpienia otaczających ich osób, często bliskich i samotnych.

Muzeum Narodowe we Wrocławiu posiada w swojej kolekcji wiele zbiorów, które mogą być pomocne w łączeniu edukacji muzealnej z edukacją międzykulturową. Oprócz wspomnianych wyżej, chciałabym też wspomnieć o „Pisarzu tory” Maurycego Gottlieba i „Żydzie studiującym” Jana Piotra Norblina, które łączyć można z obrazem Innego – Żyda. Warto również pamiętać o prekursorze malowania Tatr – Aleksandrze Kotsisie. W tym wypadku Inny, to góral z własną tradycją, zwyczajami i gwarą. Obrazy „Powrót juhasów tatrzańskich z hal” oraz „Juhas na pastwisku” to dzieła, które również eksponowane są we wrocławskim muzeum.

Obraz Stanisława Chlebowskiego „Turczynka” można podziwiać w Muzeum Śląskim w Katowicach. Ten polski artysta żyjący w XIX wieku był malarzem na dworze sułtana tureckiego Abd-ul-Aziza w Konstantynopolu. Był zafascynowany kulturą Turcji o czym świadczą mogą jego liczne prace poświęcone historii i krajobrazom tego kraju. Sam artysta, jak i jego twórczość są w Polsce mało znane, zaś w Turcji jest to najbardziej znany malarz polskiego pochodzenia. Jego postać, jak i twórczość przybliżają kulturę Imperium Osmańskiego, które samo było państwem wielokulturowym. „Turczynka” może być doskonałym przykładem, nie tylko twórczości Chlebowskiego, ale również okazją do bliższego poznania kultury Turcji.

Kolejnym przykładem obrazu, który ma szansę przybliżyć Innego w kontekście odmienności wyznania jest „Cerkiew Michajłowska” pędzla Jana Stanisławskiego. Artysta ten, żyjący na przełomie XIX i XX wieku tworzył w nurcie modernizmu, należał do stowarzyszenia „Wiedeńskiej Secesji”, był uczniem Wojciecha Gersona, a sam został mistrzem między innymi Tadeusza Makowskiego. Jego niewielkich rozmiarów pejzaże, w tym wspomniana „Cerkiew Michajłowska” sprawiają wrażenie wycinka rzeczywistości, jakby same były wyrwane z większej przestrzeni. Obraz ten może stać się przyczynkiem do rozmów o Innych – prawosławnych, ale także o wyznawcach innych religii, którzy zamieszkują Polskę. Pomóc w tej rozmowie mogą również inne prace znajdujące się w Muzeum Śląskim, jak na przykład „Wesele Żydowskie” Franciszka Adamika lub „Skrzypek na dachu” tego samego autora.

Muzeum Narodowe w Krakowie może stać się miejscem, które przybliży uczniom Innego-Roma. Dwa obrazy Maksymiliana Gierymskiego, które noszą wspólny tytuł „Obóz Cyganów” to pejzaże ukazujące życie Romów na tle wieczornych krajobrazów. To kolejny przykład obrazów, które mogą stać się początkiem przybliżania Innego, tym razem Roma. Dzięki takim dziełom sztuki, jak te spod pędzla M. Gierymskiego, można rozpocząć

dyskusję o kulturze romskiej, a także spróbować rozprawić się ze stereotypami, które mamy w odniesieniu do tej grupy etnicznej.

Malarstwo innych mistrzów, które nie jest dostępne w polskich muzeach również może zostać wykorzystane do rozmów o Innym. Nie będzie to już edukacja muzealna, ale wychowanie przez sztukę. Zajęcia odbędą się w klasie szkolnej, a nie przestrzeni muzealnej, ale sens zajęć, czyli przybliżenie Innego poprzez sztukę zostanie zachowany. Wystarczy, że wykorzystamy do tego celu reprodukcje danego dzieła. Może być to reprodukcja w formie cyfrowej, albo umieszczona w książce czy wydrukowana na potrzeby zajęć. Chciałabym w tym miejscu przybliżyć kilka dzieł, które można wykorzystać w takiej formie.

W Neapolu znajduje się dzieło, którego interpretacja sprawia badaczom pewien problem. „Ślepcy” Pietera Bruegela, to obraz, który dla jednych jest przedstawieniem nowotestamentowej przypowieści, a inni uważają, że nie znając poglądów religijnych malarza, nie można jednoznacznie odczytać przesłania jego dzieła. Nie zmienia to faktu, że obraz przedstawia Innego-niewidomego i w tym kontekście może być omawiany przez nauczyciela. Pozwoli przybliżyć ich problemy kiedyś i dzisiaj. Warto odnieść się do przeszłości i Innego-niewidomego z czasów twórcy obrazu. Takie połączenie wczoraj z dzisiaj pozwoli omówić także stereotypy o osobach niewidomych, z których znaczną część będzie można obalić. Również obraz „Posiłek ślepego mężczyzny” Pabla Picassa może zostać wykorzystany do przeprowadzenia zajęć o empatii i lepszym zrozumieniu osób niewidomych.

Twórczość Fridy Kahlo naznaczona jest jej niepełnosprawnością. To również doskonały przykład sztuki, który można wykorzystać do oswojenia Innego-niepełnosprawnego. Takie obrazy, jak „Autoportret z portretem doktora Farilla” czy „Złamana kolumna” pozwalają rozpocząć dyskusję nad niepełnosprawnością. Nie tylko zostanie przybliżona historia samej F. Kahlo, ale nauczyciele powinni zwrócić uwagę na osiągnięcia osób niepełno-

sprawnych. W dziełach Fridy pokazana jest siła, jaką miała w sobie artystka, która tworzyła, pomimo poważnego wypadku. Co więcej, ona zaczęła tworzyć tuż po wypadku. Dla niej malarstwo również pełniło rolę autoarteterapeutyczną, w którym ukryła swoje emocje.

Na koniec chciałabym zwrócić uwagę na stereotypy, jakie narosły pomiędzy mieszkańcami różnych regionów Polski. Powszeczną jest niechęć mieszkańców jednych regionów Polski, do osób zamieszkujące inne regiony czy miasta. Pokazanie tej inności, jako czegoś ciekawego, czegoś co zachęci młodych ludzi do odwiedzenia danego regionu lub miasta, to możliwość, jaką stwarza połączenie edukacji międzykulturowej z edukacją muzealną. Zadanie to mogą ułatwić na przykład zbiory Muzeum Śląskiego, a szczególnie „Stary gazda” Władysława Jarockiego, który przedstawia portret górala. Ciekawą alternatywą dla obrazów mogą być plakaty Ryszarda Kai z serii „Plakat-Polska”, które przedstawiają, w barwny sposób przeróżne miejsca w Polsce. Zobaczyć na nich można zarówno mniejsze miejscowości, jak i stolicy województw, a także elementy polskiego krajobrazu. Plakaty Ryszarda Kai są prezentowane na wystawach czasowych, ale można również wykorzystać na lekcji ich reprodukcje.

PODSUMOWANIE

Wybranie interesującego nas motywu w dziele sztuki pozwoli pokierować rozmową z uczniami w taki sposób, aby na pierwszym miejscu pojawił się temat Inności. Stworzenie przestrzeni do wykreowania pozytywnych postaw wobec Innego wymaga jednak wiele pracy i wiedzy. Niezbędna jest pozytywna postawa samego prowadzącego zajęcia. W tym miejscu należy wspomnieć o edukacji międzykulturowej. Osoba, która pragnie uczyć o Innym musi doskonale orientować się w pojęciach i zagadnieniach związanych z edukacją międzykulturową. Kolejnym elementem będą zasady i metody edukacji muzealnej. Nauczyciel

musi wiedzieć, w jaki sposób najbardziej efektywnie pracować z młodzieżą w przestrzeni muzealnej. Do prowadzenia zajęć z dziełami sztuki niezbędna jest podstawowa wiedza z zakresu historii sztuki, a także znajomość koncepcji wychowania przez sztukę.

Jak widać, osoba podejmująca się przeprowadzenia zajęć o takiej tematyce musi mieć szeroką wiedzę. Tylko w ten sposób jej praca przyniesie żądane efekty, a sam nauczyciel będzie mógł śmiało odpowiadać na zaskakujące pytania i poprowadzi zajęcia w sposób przejrzysty, zrozumiały i efektywny.

Oprócz osoby prowadzącej lekcję muzealną ważna jest również przestrzeń, w której odbędzie się spotkanie ze sztuką i Innym. Zajęcia w muzeum mogą być rozpraszające dla uczniów. Obrazy wiszą w pewnej przestrzeni, bardzo rzadko prezentowane są same na sali. W związku z tym uczniowie otoczeni są innymi dziełami sztuki, które oddziałują na nich. Taka sytuacja sprawia, że widzom ciężko jest skupić uwagę na tylko jednym wybranym dziele sztuki. Istotne jest, aby nauczyciel przykuł uwagę młodych ludzi już na początku wizyty w muzeum. Warto więc wyszukać interesujące wydarzenia z życia malarzy, czy ciekawostki dotyczące obrazów, które zamierzamy uprzystępnąć uczniom. Kolejnym bodźcem rozpraszającym będą inni widzowie, którzy będą przechodzić koło grupy. Tutaj również istotne są predyspozycje prowadzącego, którego głos powinien być na tyle wyraźny i głośny, aby nie pozwolił przebić się szumom z sali wystawowej.

Jeżeli chcemy przeprowadzić zajęcia w klasie szkolnej, to choć nie muszą być tam spełnione warunki, jak w przypadku edukacji muzealnej, również najważniejsze jest zdobycie zainteresowania uczniów. Paradoksalnie może być to trudniejsze niż w muzeum, gdyż klasa szkolna jest miejscem oswojonym dla uczniów. Najważniejsze będzie również zainteresowanie tematem uczniów.

Przybliżanie Innego w polskiej szkole staje się powoli koniecznością, gdyż nasz kraj staje się ponownie, coraz bardziej

zróznicowany kulturowo i religijnie. Chcąc wykreować pozytywne postawy wobec kogoś, kto jest dla nas obcy i żyjąc w czasach, gdzie nie pracuje się już przysłowiową „kartką i długopisem” konieczne jest znajdowanie nowych rozwiązań, aby zachęcić uczniów do aktywnego uczestnictwa w zajęciach. Taką możliwość daje nauczycielom edukacja muzealna, a także wychowanie przez sztukę. Ich połączenie wraz z edukacją międzykulturową przyniesie efekty w pozytywnym kreowaniu postaw wobec Innego.

BIBLIOGRAFIA:

1. Grzybowski P. P.: *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy*. Kraków 2011.
2. Hein G. E.: *Edukacja muzealna*. Przeł. P. Szaradowski [w:] *Edukacja muzealna. Antologia tłumaczeń*. Red. Szelağ M., Skutnik J.. Poznań 2010.
3. ICON: *Museum Definition* [online]. [dostęp: 24.11.2015]. World Wide Web: <http://icom.museum/the-vision/museum-definition>
4. Ludność wg rodzaju i złożoności identyfikacji narodowo-etnicznych w 2011 r. [w:] *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 – mniejszości narodowe i etniczne oraz język regionalny* [online]. [dostęp: 25.11.2015]. World Wide Web: <http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/mniejszosci/wyniki-narodowego-spisu/7096,Ludnosc-wg-rodzaju-i-zlozonosci-identyfikacji-narodowo-etnicznych-w-2011-r.html>
5. Szuman S.: *O sztuce i wychowaniu estetycznym*. Warszawa 1969.
6. Tuross L.: *Pedagogika muzealna*. [w:] *Pedagogika ogólna i subdyscypliny*. Red. Tuross L. Warszawa 1999.
7. Wojnar I.: *Teoria wychowania estetycznego*. Warszawa 1996.
8. Wojnar I.: *Teoria wychowania estetycznego – zarys problematyki*. Warszawa 1976.

Key words: intercultural education, museum education, shaping attitudes, Other, arts

Summary: The article combines the issues of intercultural education with the one presented in museum. The author focuses on the question of creating the positive attitude towards the Other. The first part of the text contains the theoretical basics of intercultural education and museum education. It is explained who is the Other and how should the museum lesson look like. The main part of the article presents the proposals of works of art that can be used during classes. Selected works present issues such as disability, disease, religious and cultural diversity. The author organizes the artworks not only between the category of otherness, but also in a kind of museum in which they are presented. Summarizing, the text discusses requirements for teachers who would like to prepare a museum lesson with the aim of creating the positive attitude towards the Other. [Autor tłumaczenia: Michał Pruszyński]

Katarzyna Szolc – studentka drugiego roku studiów magisterskich na kierunku pedagogika o specjalności pedagogika społeczna z socjoterapią na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie (Uniwersytet Śląski w Katowicach) oraz słuchaczka studiów podyplomowych z zakresu arteterapii na Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Związana z Kołem Naukowym Edukacji Międzykulturowej, którego była przewodniczącą i wiceprzewodniczącą. Zaangażowana w życie wydziału i uczelni. Uczestniczka konferencji i autorka artykułów naukowych. Jej zainteresowania naukowe to: arteterapia, wychowanie estetyczne, edukacja muzealna, edukacja międzykulturowa oraz edukacja alternatywna.

Kontakt: kmszolc@gmail.com

